

COMPENDIO
DE
VAN ESPEN

BX1935
E7
1792
v.2
c.1

135936

3407

1080045539

José Angel Benavides.

64564107

D. ZEGERI BERNARDI

DOCTOR JOSE ANGELO
BENAVIDES

VAN-ESPEN

CELEBERRIMI JURISCONSULTI LOVANIENSIS

JUS ECCLESIASTICUM

IN EPITOMEN REDACTUM

A. D. P. BENEDICTO OBERHAUSER,

J. U. D. Reverendissimi ac Celsissimi S. R. I. Principis ac
Archiepiscopi Salisburgensis Consilario Ecclesiastico

ADDITIS

BREVIBUS SS. PATRUM SENTENTIIS,

Aliisque ad novissimos mores, ac praxin spectantibus.

TOMUS SECUNDUS.

CUM LICENTIIIS NECESSARIIS.

MATRITI: EX TYPOGRAPHIA EMMANUELIS GONZALEZ.

ANNO MDCCXCII.

39610

BENEVOLO LECTORI.

Alter hic Tomulus continet ea, quæ clarissimus D. Van-Espen scripsit de bonis, & Judiciis ecclesiasticis. Integrum ergo hujus Auctoris Jus ecclesiasticum est duobus tomulis nunc excusis, modo undequaque perfecto, comprehensum. Quinimo Epitomator, ut opus istud fieret omnibus numeris absolutum, nonnulla supplevit ex Fleurianis Juris ecclesiastici institutionibus.

Ast ubi sunt novissima Pontificum Decreta, & Principum Statuta, quibus hoc opus supplendum promitebat circumvolans folium, quo illius editio annuntiabatur? Quod fuit promissum, id & fuit adimpletum, & fides liberata. Epitomator non quidem suo huic compendio inseruit talia Decreta, & Statuta expressis nominibus Pontificum, & Principum: in obviis tamen locis, uti eruditus Lector facili perspiciet, indicavit novissimos mores, qui sensum invalescunt, praxin, quæ vigere incipit, leges, juxta quas nunc vivere oportet. Nil ergo omissum, quod ad ecclesiasticam Jurisprudentiam conducere posset.

FONDO BIBLIOTEC. ESCOLAR
DEL ESTADO DE NUEVO LEON

135936

BX1935
E7
1792

Compendium istud est, & ut reapse tale sit, non patitur integra & operosa adducere Statuta &c. D. Van-Espen sua monumenta, quæ sparsim citavit, in speciali tractatu collegit. Idem fieri potest, si alia istius Auctoris opera, quæ in epitomen redigenda adhuc restant, publicam lucem aspicient, ubi hæc Statuta in unum tractatum collecta perlegere dabitur. Interim vale.

PROEMIUM.

VAN-ESPENII

Commentarius in Jus Canonicum Novissimum animadversionibus ad statum Germaniæ accommodatus.

Cum jam hujus operis index sub prelo sudaret, & prope diem publicam lucem esset aspecturus, in manus meas venit quoddam opusculum: cui titulus: *Van-Espenii Zegeri Bernardi Presbyteri J. D. SS. canonum Professoris in Academia Lovaniensi Commentarius in Jus Canonicum novissimum animadversionibus ad statum Germaniæ accommodatus.* Quemnam scopum sibi præfixerit Auctor harum animadversionum, indicat titulus. Modus, quo totum opusculum adornavit, erat hic. Præprimis integrum Van-Espenii Commentarium in Jus canonicum *novissimum* fidei manu, quantum per temporis angustias desumere potui, descripsit, & quidem, ut ajunt, de verbo ad verbum. Præmissis singulis istius Commentarii Paragraphis subjunxit suas animadversiones, quæ an præscriptum scopum attigerint, aliis dijudicandum relinquo. Animadversionum istarum dare juvat synopsis per modum Proemii brevissimam, retentis plerumque Auctoris etiam verbis. Additio hæc non displicebit Epitomatori juris hujus ecclesiastici, neque Auctori animadversionum illarum, minus Lectori. Epitomatoris opus præclarum appositis his animadversionibus nec mutatur, neque interpolatur, sed magis illustratur, & ad statum Germaniæ accommodatur. Auctor animadversionum in publicam lucem eas edidit, ut prodesent orbi litterato, quem finem eo melius assequenter, si in synopsis contractæ pluribus innotescant. Animadversiones non abs re auguror profuturas Lectori, cui facilis, & expedita aperitur via, planiorem Juris ecclesiastici *novissimi* præsertim germanici notitiam acquirendi (1).

Juri canonico, seu ecclesiastico *novissimo* in genere quidem omnia illa passim adscribi solent, quæ disciplinam ecclesiasticam vel publicam, vel privatam, tam res, quam personas ecclesiasticas, aut processum judiciorum concernunt, &

(1) *De Jur. eccles. novis.*

& post evulgatas Decretalium, ac Canonum collectiones Corpori canonico insertas auctoritate publica emanarunt. Inter has collectiones tempore postrema est illa sub nomine *Extravagantium communium* edita, cui inserta legitur Constitutio Sixti IV. anno 1483. promulgata: unde cum alia recentior Decretalis in collectionibus Corpori canonico inclusis non occurrat, Juri ecclesiastico *novissimo* adscribuntur ea omnia, quæ post illud tempus Pontifices in materia ecclesiastica sive per modum Constitutionis, sive sub nomine Bullæ, aut Brevis, vel *motu proprio*, aut interrogati, seu interpellati ediderunt, vel responderunt.

Præter illa omnibus nationibus communia in Germania speciatim Juri ecclesiastico *novissimo* (a) ad numerantur 1 auctoritas, & usus Juris ecclesiastici, 2 Concilia generalia, & particularia Germaniæ, 3 Concordata Nationis germanicæ, 4 Constitutiones germanici Imperii generatim, 5 Prærogativæ, seu libertates Ecclesiarum germanicarum.

Quod ad usum, & auctoritatem Decreti *Gratiani* in Germania (2) spectat, adnotandum id venit. Cum Decretum hoc Conciliorum Canonibus, Bullis, & Pontificum Decretis, Patrum sententiis, præclarissimis Imperatorum & Regum Constitutionibus conflatum, atque in Ordinationibus Imperii germanici sub Friderico II. anno 1236. & Rudolpho anno 1281. emanatis, aliisque Sanctionibus Imperii publicis corroboratum sit, necnon disciplinam veteris Ecclesiæ, & primævum illius systema omnium optime exhibeat, vere dignissimum est, ut usui Germaniæ, præprimis deficientibus propriis Diocesium Statutis, Juris adinstar subsidiarii, inseruiat. Habet quoque istud Gratiani Decretum singularem usum, auctoritatem, & æstimationem apud Protestantes, prout constat ex testimoniis Strickii, Matthæi Pfaffii, Speneri &c. & præsertim Bohemeri in *Præf. ad tit. de constit.* §. 21. Germanis quoque non est rejicienda sententia, quæ Decreto Gratiani vim legalem tantummodo per aversionem tribuit. Sunt enim plures textus spurii, vel certe suspecti ex Decreto hoc desumpti, & in Decretales Gregorii IX. relati, necnon in *praxi* in vim legis assumpti, adeo, ut ad hujusmodi Canones haud secus, quam ad genuinos, sinceros, & authenticos, provocari soleat.

Inter causas, ob quas Jus canonicum in Germaniæ (3) terris eos citius fuerat receptum, Auctor *Principiorum Juris ec-*

(a) De Jur. eccles. noviss. Germ. (b) De usu & auct. Decret. Grat. in Germ. (c) De caus. recept. Jur. Can. in Germ.

ecclesiastici publici Catholicorum ad statum Germaniæ accommodatorum cap. IV. §. 12. primario assignare contendit multitudinem Clericorum, & Monachorum, qui ob Laicorum inscitiam adhibebantur à Principibus ad negotia publica, privataque. Fors melius quis diceret, Juris canonici receptionem in Germania fuisse promotam ex eò, quod Sæculo XI. & XII. quo Jus civile, & canonicum in Scholis tradi cepit, processus judiciarius in tribunalibus ecclesiasticis ad normam Juris civilis & in Germania passim introductus fuerit, cum antea per sæcula decem, quoad maximam saltem Ecclesiæ occidentalis partem, simplex Judiciorum ecclesiasticorum forma fuerit, & causæ ecclesiasticæ sine strepitu forensi, & processu formulario ab Episcopis tanquam arbitris fuerint discussæ.

Primus, qui legitur Bullas Pontificias (a) extra corpus Juris canonici vagantes collegisse, fuit Petrus Matthæi Ictus Lugdunensis, cujus collectio anno 1491. prodit sub hoc titulo: *Collectio Constitutionum, & Bullarum post sextum, clementinas, & extravagantes usque in hodiernum diem.* Collectio hæc dicta fuit *septimus* Decretalium, & divisa in V. libros: libri vero in titulos, inter quos quidam reperiuntur in antiquioribus collectionibus ignoti. Circa idem tempus Laertius Cherubinus plenior, ac amplior collectionem confecit ex omnibus Bullis, & Constitutionibus, quas reperire potuit, à tempore Leonis I. usque ad Sixti V. Pontificatum secundum ordinem temporum distributis, inditoque *Bullarii* titulo, illam sub auspiciis Sixti V. 1588. evulgavit. Bullarium istud plurimis Pauli V., Gregorii XV., Urbani VIII., & Innocentii X. Bullis & aliorum Pontificum præcedentium antea omissis Constitutionibus fuit auctum, & ab Angelo Maria Cherubino Monacho Cassinensi Laertii filio typis Romanis in quatuor tomis anno 1633. publicatum sub nomine *Magni Bullarii Romani*. Quatuor illis tomis adjectus est quintus cura P. Angeli à Lantusca, & P. Joannis Pauli à Roma Ord. Min. S. Francisci Strict. Observ., in quo continentur reliquæ Urbani VIII. & Innocentii X. Bullæ in priori tomo desideratæ, item Constitutiones Alexandri VII., Clementis IX., & Clementis X. Quarta Bullarii editio prodit anno 1727. quæ constat tomis majoribus octo, vel potius quatuordecim, & incipit à Leone I. usque ad Benedictum XIII. Anno 1749. nova Bullarii editio facta est, quæ cum supplementis se ad novemdecim tomos in folio extendit, sub titu-

(a) De collect. Bullar.

lo: *Bullarium magnum à beato Leone magno usque ad S. D. N. Benedictum XIV. Luxemburgi.* Præter Bullarium istud magnum habemus etiam collectionem operum, Bullarum, & Brevium Clementis XI. 1729. editam sub titulo: *Clementis XI. Pontificis M. opera*, scilicet Epistolæ, Brevia selectiora, & Bullarium. Benedictus quoque XIV. Pontifex M. suas Constitutiones successive imprimi typis curavit, easque more antiquo Doctoribus Bononiensibus inscripsit.

Juxta communem (1) Doctorum opinionem omnes Bullæ, quæ, antequam erant in Bullarium relatæ, per viam legis universalis editæ, ac legitime publicatæ, & acceptatæ fuerant, vim legis, quam olim extra Bullarium habuerunt, etiam hodie Bullario inclusæ retinent, nisi vel lege posteriori, vel contraria consuetudine fuerint abrogatæ. Id quoque certum apud Juris canonici peritos habetur, quod, ut Bulla Pontificia fidem faciat in judicio, sive pro lege suscipiatur, debeat ante omnia constare *authentice* in forma probante, hanc Bullam *reipsa* à Pontifice emanasse. Porro Bullarum Collectiones non possunt ipsismet Bullis in se contentis dare auctoritatem publicam, præter eam, quam hæ Bullæ per se, & citra insertionem in has Collectiones habent: cum enim istarum Collectionum Auctores nulla publica auctoritate essent instructi, sed duntaxat privato studio, & opera Decretales alibi à se repertas in unum collegerint, plenam fidem & publicam auctoritatem nec suis Collectionibus, nec Bullis ibi contentis dare potuerunt. Interea fides pro Bullis in Bullario contentis semper firma manet, nisi juxta, & sufficiens adsit de illarum auctoritate dubitandi, vel contradicendi ratio, cujus probatio illi, qui fidem impugnare præsumeret, de contrario injungenda foret. Inquit Cl. Zallwein Tom. II. q. 3. c. 3. §. 5. Quod, si aliquis errorem docere, & authentiam Bullæ impugnare vellet, sine dubio audiendus sit, vel maxime autem similitum Bullarum auctoritas elidi possit, si quis ostenderet, eas nunquam legitime fuisse promulgatas, vel non receptas, vel usu contrario abrogatas.

Indubitati apud Germanos quoque juris est (2), Bullas, & Constitutiones Pontificias pro iisterris non obligare, quibus non per expressam Pontificis declarationem datæ, & ubi non legali modo publicatæ fuerunt. Sunt, qui ejusmodi publicationem ad obligationem producendam essentialiter non requirunt, putantes sufficere publicationem Romæ factam. Alii contrarium probant ex Justiniani Novella VI. item Conci-

(1) De auct. Bullar. (2) De requis. ad oblig. Bullæ Pontif.

liis Arelatensi I. & Sardicensi, quæ suos Canones ad Rom. Pontifices Sylvestrum ac Julium miserunt, ut eos in Provinciis publicari curarent. Synodus quoque Lateranensis sub Innocentio III. suam de medicis constitutionem c. 13. de Pœn. & Remiss. relatam tunc obligare voluit, *postquam per Prælatos locorum fuerit publicata.* Exstat demum novissimum exemplum in Bulla suppressionis Ordinis Jesuitici, quæ antequam legaliter Episcopis, & Germaniæ Principibus innotuerat, executioni non fuit mandata.

Ut pro ditionibus Belgii, & vicinarum regionum (a) Bullæ Pontificum, Brevia, Decreta, alteriusve nominis diplomata vim legis adipiscantur, Espenius requirit, omnia illorum genera prius jure Placiti regii esse recognoscenda, disquirenda, & approbanda. Ut dignoscatur, quid circa receptionem Bullarum in terris germaniæ moris sit, genuinam dabitur definitionem libertatum Ecclesiæ germanicæ, quæ describuntur, *ut immunitates intuitu Romani Pontificis, & Curie Romanæ partim in usu juris antiqui, & novi, ac novissimi universalis, & particularis, prout contrapositi Decretis Pontificum, aut nunquam receptis, aut postea ferendis, partim in pactis, & conventionibus fundatæ, & quibusdam Ecclesiis particularibus cum Ecclesia Romana tanquam centro unitatis mutuo consilio—communicantibus competentes.* Germanicarum igitur Ecclesiarum libertates respiciunt triplicem inter Pontifices, Imperatores, & Ecclesiarum Præsules nexum, qui juxta regulas Juris naturalis, divini, & humani interpretandus erit, unde libertates Ecclesiarum germanicarum sequentes patiuntur reflexiones. 1 Juxta libertatem Ecclesiæ germanicæ non est in usu directe refragari Bullis, & Constitutionibus à summa Sede ordinatis. 2 Ea enim inter germanicas Ecclesias, & Pontificem Romanum intercedit firmiter stabilita unio, quæ Germanos securos reddit, Pontificem Jura, privilegia & consuetudines omnium germanicarum Ecclesiarum salvas, & intactas conservare, & Concordatis Nationis germanicæ non contravenire. 3 Sin autem de acceptatione Bullæ Pontificiæ, quæ moribus, & consuetudinibus Germaniæ non apta, aut ex aliis circumstantiis, & nonnumquam politicis rationibus non accommodata videtur, agitur, tunc Episcopi, & Principes laici Germaniæ Bullam quidem debita cum reverentia recipiunt, summo tamen Pontifici, servata reverentia, & submissione, inconvenientiam tamdiu mutuis consiliis remonstrant, donec exinde aut mutatio in-

(a) De Placit. reg. circa recept. Bul. in Germ. Ep. Van-Espen P. II.